

Manda brukade säga att de gamla hade stenröjningshänder. Grov hud där livslinjer karvats in i handflatorna.

Hon kunde berätta om hur mödrar gick undan från rovlandet för en kort stund och födde fram de allra vackraste av ungar.

Hur barnen sedan bands fast bak ryggen medan hackan fortsatte att gå. Om bördan blev för tung la de ner ungarna i en jordfåra, stack klut i mun.

Allt som oftast skrev prästerna i kyrkböckerna:

Dotter. Oäkta. Moder ogift.

Mödrarna tittade ner på barnen, möttes av ögon lika klara som talgljusens lågor i julklädd kammare. Då förstod de att präster också kan ha fel, för något mer äkta än de små som låg där i deras armar hade aldrig skådats.

Manda brukade säga att de gamla hade knän av grovkor-nig granit. Ett liv framlevt genom att skura herrskapens salar sätter sig sannerligen i huden.

Hon kunde berätta om hur kvinnorna i skymningstim-man lindade ömmande ben med varma vitmosseomslag som doftade av rölrika och såpa.

I tysthet ondgjorde de gamla sig över uppstickande knaggar och oändliga trägolv, medan deras stora händer klappade över barnens handryggar.

En ska vara tacksam se, för sin lott.

Manda hade kroppen full av historier om stenslitsmän,
jordfårobarn och skurknäskvinnor.

Det här är en av dem.

Det blir en vinternedkomst under årets kallaste natt, då ett flickebarn kommer till världen. Naket, skrikande med delar av fosterhinnan kvar över hjässan.

Segerhuva minsann, säger jordegumman när fadern åter släpps in i kammaren. Jo, jo, ser man på.

Knut Samuel Trofast ser på dottern. Ögonen tindrar som bara fäders kan göra när de för allra första gången skådar sitt nyfödda barn. Modern orkar inte le. Kroppen värker och underlivet blöder. Jordegumman smörjer med salvor och tvingar henne att dricka dekokter som får henne att klökas.

Inte på flera dagar ser hon åt barnet, än mindre förmår hon sluta den mjuka kroppen i famnen. Men en jordegumma som förmanar och står i är svår att säga emot, och barnet läggs oåterkalleligen till bröstet.

Den lilla suger. Får bröstvårtorna att flaga och svedan att ila genom kroppen.

Knut sitter bredvid sängen kväll efter kväll, gullar med dottern som om han själv vore den nyblivna modern.

Inte förrän på julaftonskvällen sträcker modern fram armarna mot den lilla och lägger flickan självmant intill bröstet. Barnet ser rakt in i moderns ögon. En hand kupar

tryggt över den fjuniga hjässan. Flickans hårstrån kittlar fingertopparna.

Sara, säger modern.

Innan det nya året har ringts in, får barnet det välsignade dopet. Det är ren tur att inte oknyttet hinner stjäla ungen innan prästen smeker vatten över huvudet på den lilla.

I kyrkboken för Fagerhults socken skriver prästen:

Flicka. Född, 1810, 12 december. Sara Sofia.

Sedan lägger han till i marginalen:

Nedkomst sju månader efter bröllop!

Mörka fjun på spädbarnshuvud blir till linlockar som ramar in runda kinder och mjuka anletsdrag. Sara strör pärlande skratt och tandlösa leenden över drängstugans golv. Hennes blotta närvaro täpper till alla dragiga springor.

Snart får hon följa med modern ut i ladugården, bärs runt av mjölkkningsarmar och läggs till vila i halmen medan mockningsryggarna böjs.

När Sara blir större och linet ska beredas får hon hjälpa till vid bråkan. Linet skäktas och häcklas.

Akte så hon inte får linbråkarhänder, oroar sig de gamla.

Modern ryser till, minns Elvira som tog med sig ungen in i linbasta redan första året. Fingrarna blev till spretiga kråkfötter på det lilla livet, med förtvinad tumme och händer som helt saknade kraft.

Käre Herre, gör inte ungen min krumpen ...

Det händer att Herren lyssnar och de osynliga håller sig vänliga. Sara förblir välskapt. När skördetiden kommer knyts hon fast bak moderns rygg, speglar blicken i sten efter sten.

Får ögon känsliga för mull.

Lär sig se skillnad på jord för havren att växa sig guld-gul i, och mull som rågen vill ha för att bli grov som säckväv.

Det blir en barndom som främst tillbringas ute på åkrarna, i skumtimmarnas ladugårdar och i skymningslandet. När kvällen äntligen sänker mörker och vila över mänskorna sitter hon uppkrupen i det stora knät.

Knut Samuel Trofast står under takkronan och studerar knaggarna i salsgolvet, en, två, tre . . . Elva mörka fläckar som löper likt ett band av småsten genom en rågåker. Plankgolvet skimrar och på väggarna slingrar sig tape-
tens gröna girlanger uppåt taket. Sällan har han sett något så vackert.

Han håller mössan hårt mellan fingrarna. Försöker att inte smutsa ner det fina golvet, de vackra väggarna. Han dämpar sina andetag, släpper ut luft så tyst som det bara är möjligt. Tänk om andedräkten också är smutsig? Inget får gå fel nu när han är så nära, så oändligt nära.

Bonden Per Eliassons hand glänser i solljuset som skiner in från det stora fönstret bakom honom. Ådrorna löper som ett blått spindelnät under huden. En stor, grå nyckel vilar på bordsskivan. Knut håller andan. Sträcker fram sin hand. Nävar som möts, handskakning förseglar löftet om ett eget hem.

Välkommen till Soläng nummer 45.

Nyckeln lyfts från bordsskivan och landar mjukt i Knuts handflata. Fingrarna sluter sig kring järnet, ögonen blir blanka. Han tackar herr Eliasson så många gånger att tungan blir torr. Hela vägen ut från salen bockar han, som om det vore självaste konungen han hade framför sig.

Men betänk att han nu är en man som ska få vara sin egen, slita hårt med egen marks sten och njuta kornbröd från egen lycka. Att en måste ut i krig om fienden skulle komma är då en simpel betalning. Då kan en inte bocka för många gånger.

Morgondimman har lämnat fuktiga strimmor kvar runt rosenrabatten på gårdsplanen. Rosorna vänder sina kronblad mot honom och visst ser det ut som om de bugar för hemmansägare, nåja nästan så, soldat Knut Samuel Trofast. Han skyndar på stegen, vill så gärna berätta för hustrun om nyheten. Fötterna nuddar knappt marken när han skyndar bort mot drängstugan.

Den låga dörren smäller upp. Hustrun ser på mannen i dörren. Den glödande blicken, några hårtestar som letar sig ut under hatten. Den tunga andningen.

Har det hänt något? frågar hon.

Sara ser på fadern från där hon sitter framför spisen. Han tar tag om moderns midja och tillsammans dansar de runt mellan bordet och murstocken. Sällan har Sara hört sin mor skratta på det sättet. Det är ett vilt skratt som skär i öronen.

De båda vuxna stannar dansen och fadern rufsar till Saras hår samtidigt som han drar fram den grå nyckeln. Modern flämtar till och slår händerna för munnen. Långsamt lyfter hon nyckeln ur hans handflata och håller upp den mot taket.

Är det sant? säger hon.

Nog är det sant alltid, och de flyttar in redan i övermorgon.

Tänk, snart gör de dagsverken för egen täppas skull. Betalar i svett och värkande muskler, böjda ryggar och fingrar som krummar sig.

Fienden ska nog hållas stången.

Modern försvinner in i kammaren. När hon kommer tillbaka svänger nyckeln fram och åter i ett rött band mellan fingrarna. Fadern hänger upp den på spiken bredvid dörren.

Varsamma, varsamma fingrar.

Sara går fram till väggen och ser andäktigt på hur lyckan glimrar där ovanför hennes huvud.

En dag ska jag också äga en nyckel, säger hon.

Modern ser bort och fadern håller upp i ett andetag. I kjoltyg har det då aldrig varit lätt att bära nycklar. Och hur oändligt många mil måste soldaterna inte marschera för att få en ack så liten bit av världen till låns?

Fadern ger Sara en smekning över hjässan innan han tar mössan från stolsryggen och trycker den djupt ner över pannan. Månen står full över förstukvisten när han öppnar dörren. Råmande hörs från uthuset. Svultna kreatur pockar på uppmärksamhet.

Så syns vi till kvällsvarden, säger modern.

Får jag följa med far? ber Sara.

Hon längtar efter att känna värmen från kossorna när kinden läggs mot deras mjuka sidor, och den tunga doften som smyger in i näsan.

Men modern skakar på huvudet och i stället läggs oket på Saras axlar. Med fulla hinkar och vattnet skvalpande om benen ser hon bort mot den bruna dörren i ladugårds-

längan när hon stapplar hem från tjärnen. Där innanför ljuder rasslande kedjor när krittarna vänder sig om och välkomnar honom som kommer med mjukhänder och löften om mätta magar.

En sommar, en höst och en vinter, som smälter in till en vår där gullvivor slår ut i blom. Stuggolvet bortanför björkdungen skimrar av såpvatten.

Åkerlotten, Lyckan, fylls av fler och fler rösen. Fadern vänder jorden, böjer ryggen i myllarbete och stenlyft, sår med starka armar.

Johannesörten nickar gul i markerna och åkerbären mognar. Skymningen skänker sprakande färger över ängarna. Om kvällarna går Sara och fadern ner till tjärnen, där vattnet är kallt till och med under ljumma sommarkvällar.

Fadern säger att simma kan han inte lära henne, men om hon bara lägger sig på rygg och litar på vattnet så kommer det att bära henne.

Vart jag vill? säger Sara.

Fadern skrattar.

Hon lutar huvudet bakåt. Andas in när det kyliga vattnet omfamnar hennes kropp. Vid första försöket sjunker hon som en sten.

Sedan är det som att himlen och vattnet blir ett. Över henne allt det blå, under henne allt det mörka. Hon ligger i ett intet, och ett allt. Ljuden dämpas och världen stannar av. Hon går inte upp förrän läpparna är blå och kinderna vita.

Andra kvällar, inne i stugan, där sitter modern vid slän-

dan, spinner tråd av den ull de bytt till sig. Saras uppgift är att se till att ullen hålls på plats.

Men varje ledig stund kryper hon upp i faderns knä, sitter lutad mot hans bröst. Han slår upp den svarta psalmboken som har sin hedersplats på hyllan ovanför härden. Sara ser på de mörka strecken och bågarna som ringlar över sidorna.

Jag lyfter mina händer, upp till Guds berg och hus, från dem han hjälpen sänder och skickar ut sitt ljus ...

Stugmörkret skingras av stämmorna. Ibland stannar fadern upp. Pekar på snirkliga bokstäver, de ljudar fram ord tillsammans, innan sången åter tar vid.

... Sin nåd Gud aldrig sparar, för dem med honom stå.

Jag ska alltid stå med Honom, säger Sara.

Starka fadersarmar omsluter henne. Hans haka mot hennes kind. Modern torkar svetten från pannan borta vid hällen och ser på dem. Sara möter hennes blick. En kall ilning far genom kroppen.

På halmbolster under tjocka fällar ligger fadern och modern tätt ihop. Sara somnar i takt med djupa andetag.

Snart sjuder kammaren av joller och lindbarnsglädje.